

БОРОСАНЕ

Алтернативна урбанизација у Бору очима других

БЕЛЕЖНИЦА

часопис за библиотекарство, књижевност и културу

специјално издање бр. 2

ISSN 1820-8355

Специјални број *Боросане* је штампана публикација и документ реализације пројекта Завичајног одељења Народне библиотеке Бор *Алтернативна урбанизација у Бору очима других*, у оквиру ширег пројекта *Мапирања интеркултурног дијалога* Министарства културе Републике Србије и *Kulturnog centra REX*.

Главна и одговорна уредница *Бележнице*: Ана Јанковић

Уредник специјалног издања *Боросане*: Драган Стојменовић

Лектура и коректура: Виолета Стојменовић

Дизајн и прелом: Белаква Шу

Издавач: Народна библиотека Бор

За издавача: Весна Тешовић

ПРОГРАМ И ШТАМПАЊЕ ОВЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ РЕАЛИЗОВАНИ СУ УЗ ПОМОЋ И САРАДЊУ МИНИСТАРСТВА КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, KULTURNOG CENTRA REX, СО БОР.

Штампа: ГРАФОМЕД, Бор

Бор, 2010. године

ISBN 978-86-84061-14-2

Бележница
Специјално издање бр. 2

Б О Р О С А Н Е

Алтернативна урбанизација у Бору очима других

Народна библиотека Бор
2010. г.

ПРОТЕЗА ЗА СИНХРОНИЗАЦИЈУ

„Сећање је само сањалачки план града који сваки пут када га отвориш промени своју структуру...”

Алеш Штегер, Берлин

Манипулација памћењем, реконструкција свакодневице, или можда стварање привида стварности не уклапају се у синтагме са претензијама научног тумачења и оправдавања програма, о којем ће бити речи, и корисних претпоставки проучавања стварности, објективности, егзактности. Ова књига, као идеју и основу, истиче стварање чвора који ће служити као условни подсетник колективном памћењу, које по правилу избегава свакодневицу, емоције, унутрашње искуство, особе ван хијерархија политичке моћи и институција, лична искуства и специфичну рутину свакодневице радника или саморазумљивост „урођене“ пасивности према еколошким проблемима... У распону од конструисања, реконструкције и манипулације до објективности и егзактности везује се чвор извесне социјалне поетике, од стране институција и појединаца који учествују у овом програму, прихватајући извесно практиковање поетике зарад подстицања и мапирања једне, за ову прилику апстраховане врсте комуникације – интеркултурног дијалога. Прихватањем практиковања поетике усвајају се „неизбежност метафоре, лингвистичност перцепције, ограниченост мисли, страст идеја, лепота грешке, окови логике, могућности интуиције те застрашујући ужитак случаја.” (Čarls Bernstin, „Poetska praksa“, *Polja* 461, 2010. g.) Тако се, слободнијом интерпретацијом посредованог мапирања или подстицања интеркултурног дијалога, за ову прилику може метонимично и парадигматски употребити реч БОРОСАНЕ, робна марка и врста женске обуће за рад (произвођача Борово из Вуковара), која ће у новом контексту случајем спојити име града Бора и призив родно подељене обуће за рад. Њом ће у овом случају бити изражено маскирање институцијалне партипације и теоријског оквира активирања условно непосредног, неопходног и подстицања посредног интеркултурног дијалога кроз институције. При том се, у одабраном обједињујућем називу, може нањушити и забиберена иронија, али је у том случају прихваћена као слободна асоцијација у односу на време обухваћено овим програмом између окидања на фотоапарату и асоцијација забележених у овој публикацији. У том смислу слободан, критички однос према локалној заједници представља прави начин подстицања интеркултурног дијалога кроз институције, из којег, надамо се, произилази свесност (неопходна за било коју врсту реинтерпретације) и самокритички однос према заједници и њеним јавним интересима.

У оквиру пројекта *Мапирања интеркултурног дијалога* Министарства културе Републике Србије и Културног центра REX, Завичајно одељење Народне библиотеке Бор учествовало је са програмом *Алтернативна урбанизација у Бору очима других*. Основу програма чиниле су уочене реалне потребе попуњавања фонда Завичајног одељења савременом визуелном грађом ослобођеном од контекста пропаганде, политике, истицања хијерархије моћи, афирмативне и декоративне интервенције..., као и покретање интеркултурног дијалога о јавним просторима и потиснутим јавним интересима, од којих је као најважнији истакнут управо - дијалог. Покретање дијалога циљано је подразумевало стратегију и методологију које ће упућивати на сазнајну и критичку праксу у самом граду, преко уметника који ће по први пут боравити и стварати у Бору. Идеја је да се са темом *Алтернативна урбанизација у Бору* омогући поглед другог, односно других, како бисмо њиховим сликама и интерпретацијама открили локалној средини урбанизоване сегменте, који за саме становнике имају превасходно једну емотивну, интимну, алтернативну оријентацију, најчешће непримећену, заборављену и уобичајену. Реч је нпр. о индивидуалним интервенцијама у јавним просторима, објектификованим емотивним односима према јавним објектима и местима, помоћним стазама, пречицама до одређених места, објектима који су непланирано настали или нестали... Теоријска стратегија саме идеје и циљеви пројекта су:

- Успостављање континуитета у визуелном бележењу изгледа и живота града
- Увођење другачијег, недостајућег документарног, уметничког, критичко-ситуационистичког виђења свакодневице и објектификованог јавног живота града из угла посматрања људи који су по први пут у Бору и који су одабрани експерти у погледу визуелних, концептуалних и контекстуалних уметничких приступа
- Промовисање непримећених или тешко уочљивих урбаних вредности града и објектификација културалне и друштвене стварности свакодневице у Бору
- Покретање интеркултурног дијалога као најзначајнијег конструктивног деловања и интеракције.

Подтекст целокупног програма чини један неискоришћени и потиснути потенцијал условне стратификације „странствовања“, који би се могао применити на целокупну локалну заједницу, ако имамо у виду да је Бор релативно урбанизована средина, најпре рудник, па рударска колонија (францска па немачка колонија), формално град тек после Дугог светског рата, чију већину становништва чине људи који су „дошли однекуд“, трудећи се да превазиђу чињеницу суживота у резиденцијалном агрегату, који је требало оплеменили високим степеном друштвене контроле, урбанизацијом, агитпропом, културном политиком... План је донекле успео, али се деведесетих година двадесетог века почео обрушавати, претпостављамо, управо када су се поједини концепти конструисања националних идентитета и етничитета „одомаћили“, и када се донекле укоренио изван културни идентитет Бора као „индустријског или радничког места“. Општи концепти либерализације друштва и економије свакако су утицали и на једну средину као што је био Бор, донекле променивши основну делатност од које се град до тада није могао одвојити (замислити), а то је рудник и тешка индустрија за прераду руде и обојених метала. Растеже се парадокс бакарних река које отичу и људи који остају... У том тренутку без сувишних речи, претпоставимо, потребан је дијалог... Претпостављене вредности интеркултурног дијалога у поменутих процесуалним условима који су постојали и постоје у Бору, морају се одржавати активним из једноставног разлога супротстављања закуцаном идентитету и стигматизацији којој су склони носиоци моћи именована. Слобода израза, избор метода и дијалог су, дакле, пресудни за ову публикацију, која ће покушати да приближи стварност, слику и текст свом предмету посматрања и проучавања једнако колико и сваком читаоцу понаособ – могућност јединственог виђења, надамо се сваког пута другачијег од предходног. Надамо се да ће аутори који су учествовали у програму и чији су радови штампани у овом зборнику једнако уживати у фузији сећања, савремености и стварности, тако да ћемо ми који смо били инспирација или тема њиховог стваралаштва бити другачији и други увек када се врате својим радовима или нама.

Посебну захвалност за реализацију овога програма исказујемо појединцима: Небојши Миликићу, Мирјани Јеленковић, Ивици Османовском, Владимиру Радивојевићу, радницима Јаме и Топионице, управнику Јаме г. Петру Пожеги, надзорнику за безбедност у Јами г. Живковић Миломиру, инжењеру у топионици г. Мирославу Ћирићу, новинару *Колектива* Љубиши Алексићу и институцијама: Министарству културе и информисања Републике Србије, Културном центру REX, Општини Бор, Рударско топионичарском басену Бор, редакцији радничког листа *Колектив*, Одсеку за урбанизам Општине Бор.

ДРАГАН СТОЈМЕНИЋ

ЕРВЕ ДЕ
БОР - МЕЛАНХОЛИЈА СРЕЋЕ

„Надати се значи противуречити будућности.”

Емил Сиоран, *Силогизми горчине*

Ерве Де је фотограф од 1992, када је завршио студије историје и обуку у стручној школи.

Бави се фото-есејима са циљем разоткривања ефеката социјалне и економске транзиције у земљама Источне и Југоисточне Европе. У Француској, спроводи фотографско истраживање идентитета локалитета на маргинама градова, као и идентитета младих током њиховог преласка на активан живот.

Од 1992. до 1995. био је хонорарни фотограф и радио је црно-беле фотографије за агенцију Cirić, објављујући у француској штампи.

1995. сарађивао је са Комитетом за медицинску помоћ и тада започиње рад везан за „друштвену кризу на Истоку“ који ће завршити 2001. путујућом изложбом по местима која је сликао (Украјна, Албанија, Молдавија)

Од 2000. до 2002. радио је са Жан-Арноом Дереном, новинарем и историчарем, за једну серију чланака за штампу у Француској, Швајцарској и Белгији, а везану за послератно стање на Балкану и учествовао је у реализацији *Балканског гласника*, балканског франкофоног портала.

Од 2002. до 2008. члан је удружења *le bar Floréal.photographie* и ради са локалним удружењима (*Conseil Régional d'île de France*, *Conseil Général de l'Oise*, *Conseil Général de Seine-Saint-Denis*) на културним пројектима и на маркетиншким кампањама.

2005. је излагао у Европском дому фотографије, у оквиру колективне изложбе посвећене двадесетогодишњици удружења, са радом везаним за један српски индустријски град, под називом *Бор-транзиција*. У току 2005. реализовао је рад о транзицији на Косову са Жан-Лик Кормијером. *Резолуција 1244* изложена је јуна 2006. у Граду Наука и Индустрије у Паризу.

Током 2003, са Паблом Фернандезом и уз подршку Центра за културну делатност при Министарству спољних послова Швајцарске, води пројекат путујућих изложби и атељеа са ромским заједницама са Балкана.

2007. *Мртво доба*, изложба у галерији Театра Форум, Женева, Швајцарска; *Бор*, изложба у Дому уметности и комуникације у Саломину; *MDV Projekt* – организација фото-атељеа и изложбе у медијатеци Мурска Собота, Словенија

2008. Месец фотографије – изложба *Горка транзиција, или била једна земља*, Галерија Камчатка, Париз

2009. *Горка транзиција*, изложба у медијатеци у Аркеју; *Папир-Машина*, колективна изложба у Галерији Камчатка у Паризу. У организацији фото-атељеа Балканског гласника у Новом Пазару, изложба *Наши драги суседи*. Изложба у Културном центру у Младеновцу, Србија...

МИЛАДИН ЧОЛАКОВИЋ

БОР

Миладин Чолаковић је рођен 1964. године у Обреновцу. Школу за дизајн, одсек Дизајн амбалаже, завршио је 1983. године у Београду. У периоду од 1985. до 1986. године ради као фоторепортер у дневном листу *Политика*. Дипломирао је 1991. године на Катедри за филмску и телевизијску камеру Факултета драмских уметности у Београду, где данас ради као ванредни професор за предмете филмска камера и фотографија. Магистрирао је у области фотографије на Факултету примењених уметности у Београду. Реализовао је велики број радова у областима документарне, ликовне и пропагандне фотографије, пропагандних и музичких спотова, документарних, наменских и играних филмова, телевизијских серија и других телевизијских форми. Члан је УЛУС-а, секције проширених медија.

Важнији радови:

КАЖИ ЗАШТО МЕ ОСТАВИ, 90', режија Олег Новковић, произв. СИНЕМАДИЗАЈН, 1993.

НОРМАЛНИ ЉУДИ, 90', режија Олег Новковић, произв. ОКВ и КОМУНА, 2001.

ЛИСИЦЕ, ТВ серија, 18x50', режија Горчин Стојановић, произв. РТС и КОМУНА, 2002.

СУТРАУЈУТРУ, 90', режија Олег Новковић, произв. 21ШОМ, 2005.

КОЊИ ВРАНИ, 90', режија Љубиша Самарџић, произв. СИНЕМА ДИЗАЈН, 2007.

РУДАРСКА ОПЕРА, 82', документарно-играни, режија Олег Новковић, производња ФИЛМ И ТОН, 2006.

БЛЕДИ МЕСЕЦ, 90', режија Љубиша Самарџић, производња СИНЕМА ДИЗАЈН, 2008.

МАРК НОЗЕМАН

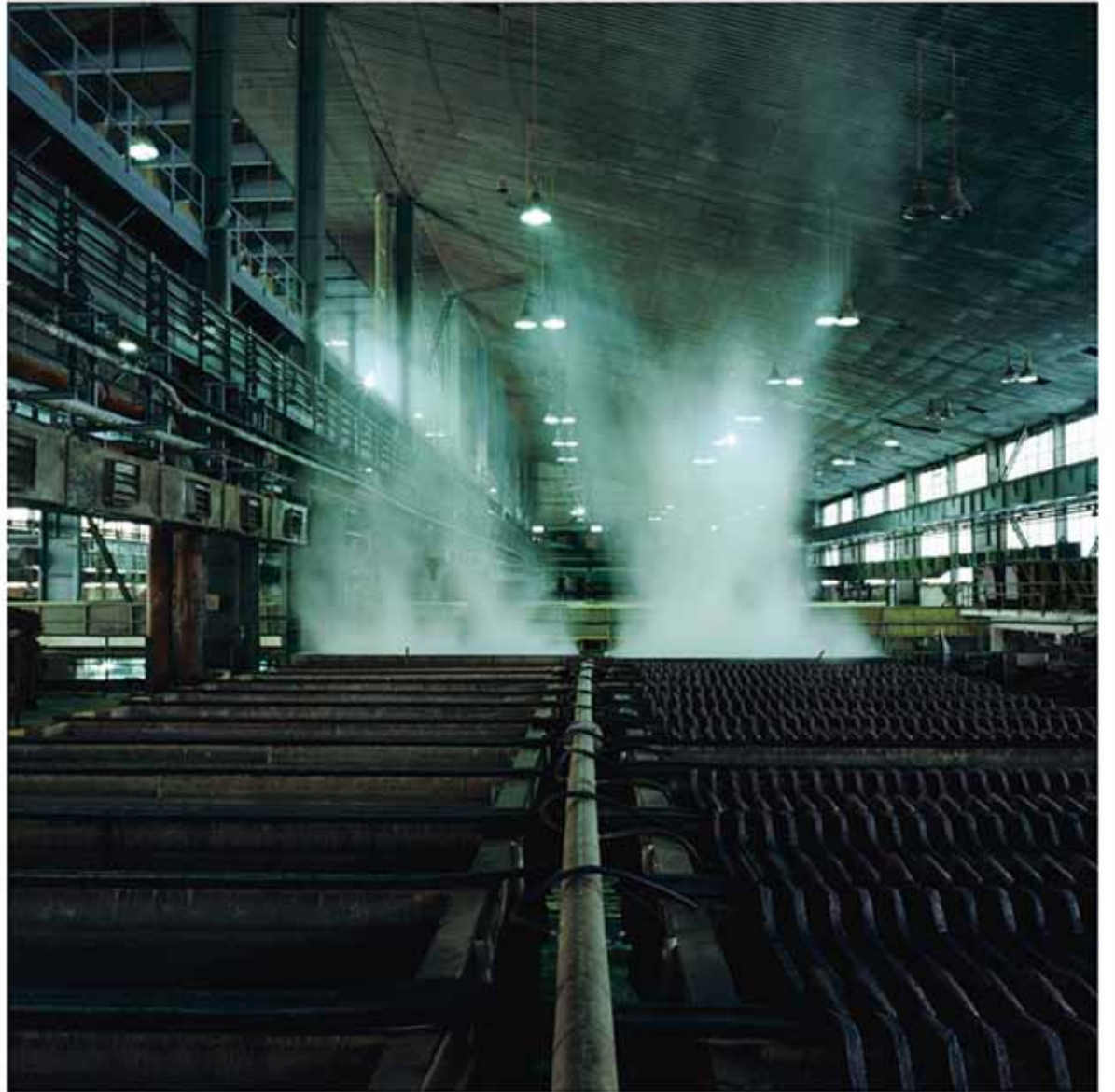

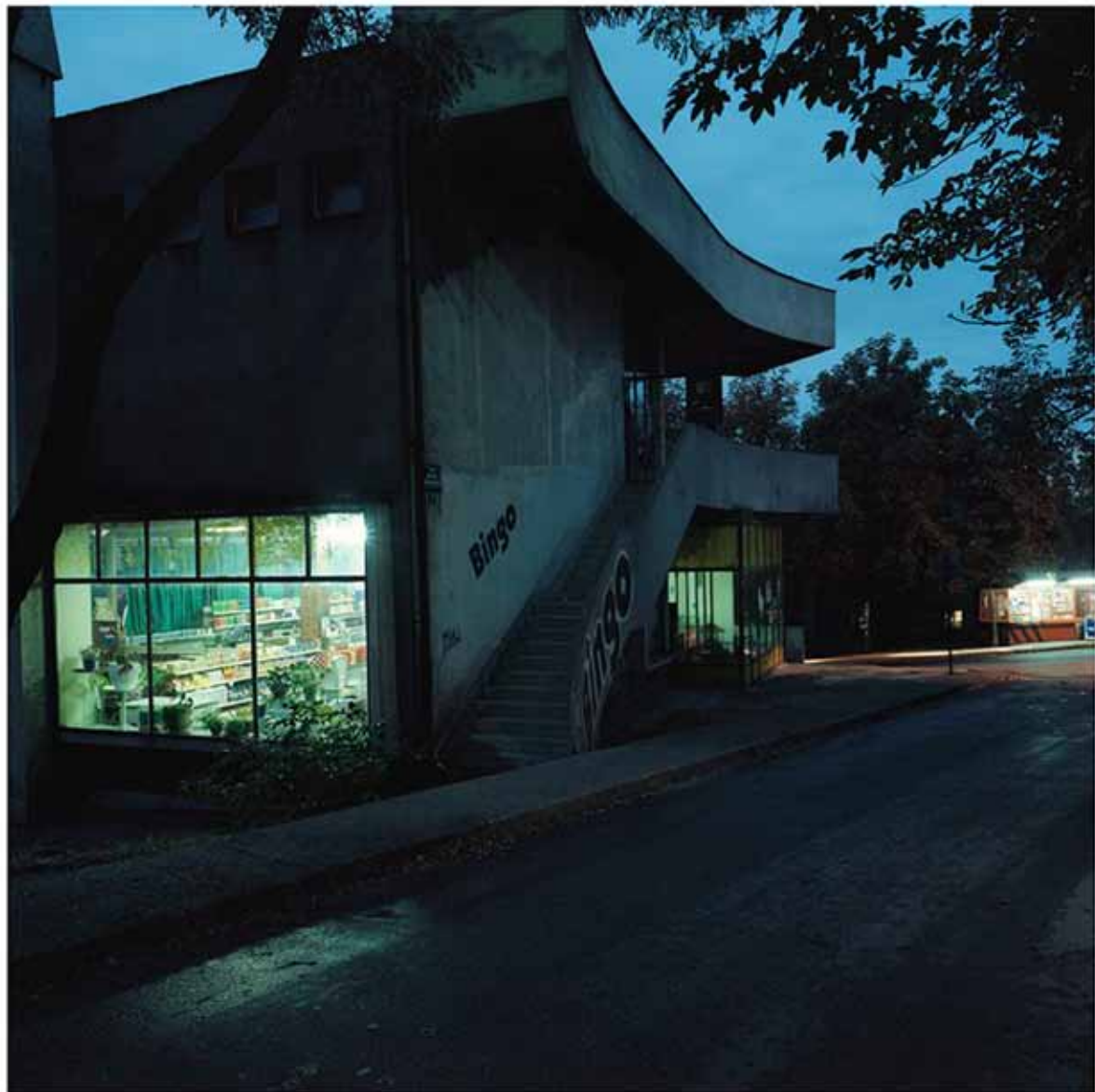

Од 2008. године радим фотографије Србије, из различитих разлога. Један од њих је и то што сам уочио колико су односи између Србије и других европских земаља замршени, при чему су недавни ратови на тлу бивше Југославије само један аспект те приче. Други – поглед на свакодневицу српског друштва и људи – прича је која се ретко приказује. Даље, иако поремећена догађајима из недавне историје и успорена економским падом, транзиција младе Републике Србије (2006.) ипак је континуирана. Прошлост и садашњост имају многа лица, нека горка, нека задивљујућа, али свакако препознатљива.

Још један разлог мом интересовању за Србију је и потреба за посматрањем изблиза; обиласком различитих места улазим у животе људи са којима се срећем.

Да бих обухватио свакодневицу, преваходно се усредсређујем на млађу генерацију и однос који у њиховом случају постоји између идентитета и завичја.

Због свега наведеног, радо сам прихватио позив борске библиотеке да својим радом документујем свакодневну стварност и укључим Бор у своје фотографско истраживање Србије.

Док сам радио у Бору, сазнао сам да је рударење још увек кључни привредно-економски елемент, иако је производња значајно опала у последње две декаде. Упркос порасту незапослености, као и броја становника, али и свести о последицама аеро-загађења, индустрија и Бор остају снажно повезани кроз генерације породица које су ту дошле да раде и живе, и остале до данас.

Овај избор фотографија може се видети и као коментар на свакодневну стварност Бора виђену оком посетиоца – коментар који повезује прошлост и садашњост – али и као омаж рударима РТБ-а. У животу све зависи од тога како гледаш на ствари.

РЕНА РЕДЛЕ и ВЛАДАН ЈЕРЕМИЋ
ТРАНЗИЦИОНА ПРАВДА

Град Бор је место историје индустријализације Србије. Екосистем око а посебно у граду Бору жртвован је зарад добробити и индустријског прогреса, прво великих мешаних капиталиста између два и пре Првог светског рата, а затим и свих грађана Србије и Југославије.

Током нашег боравка у граду Бору фотографисали смо апокалиптичне пејзаже и слушали невероватне приче о прошлости и будућности овог места. Бор је заправо израстао из рударске јаме. Да није било копа, не би било ни града. Упоредићемо Хамбург у Немачкој, који је израстао из луке; јер ако не би било луке не би било ни Хамбурга. Има градова у којима је некадашња економска матрица имала превагу у корист једне делатности. Житељи Хамбурга су у последњих 30 година посебно развијали неке друге, а не традиционално лучке и трговачке послове. Лука данас не доноси већинску зараду. Медији и културна индустрија јесу сектори где млади траже ухлебљење.

Бити лучки радник или рудар је данас заиста раритетно у Европи. Велики басени су одавно претворени у музеје, културне објекте, центрификовали се и претворили у наслаге историје европске индустријализације.

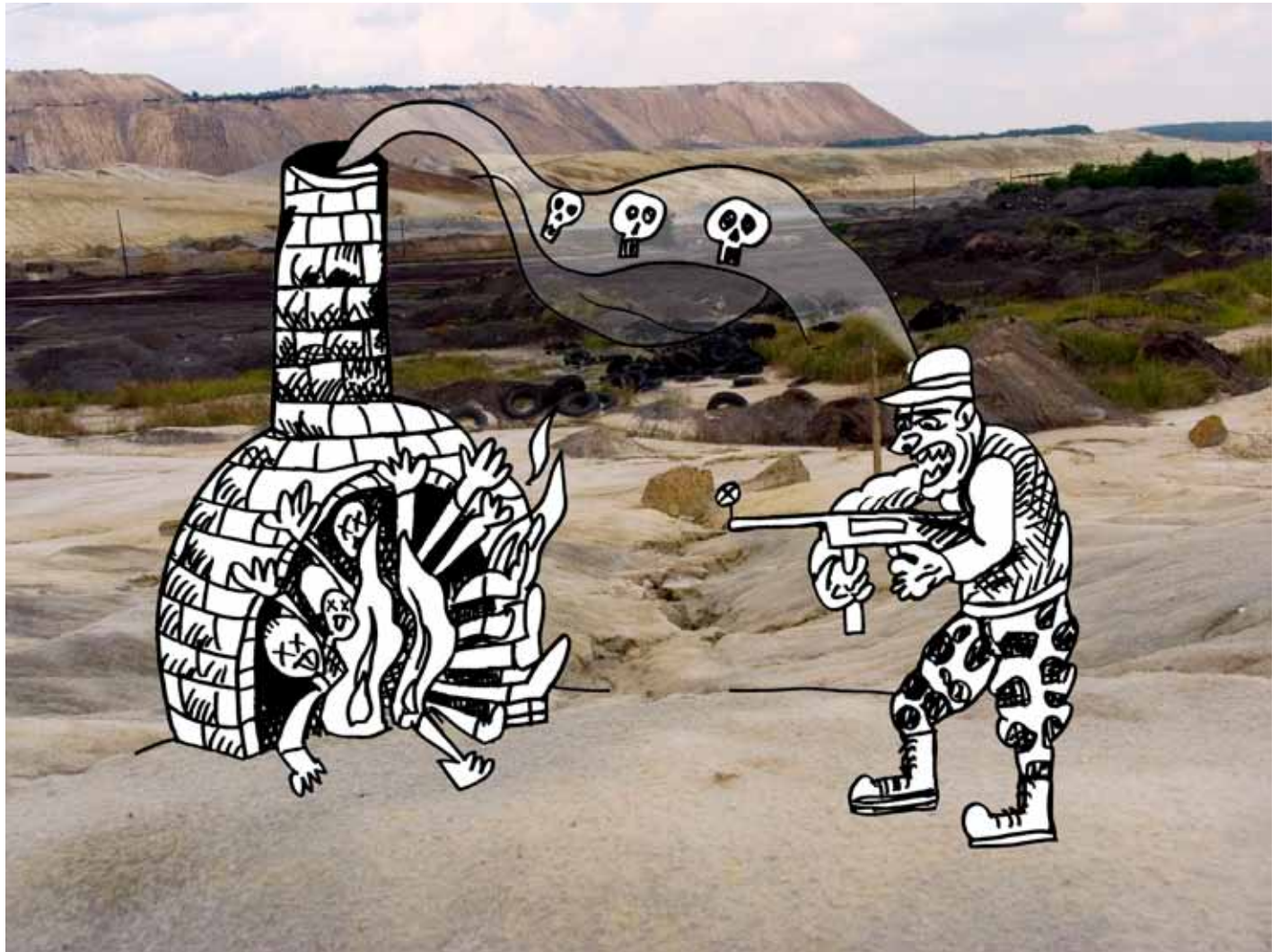
У светлу ових искустава, питали смо се да ли заправо град Бор има већ унапред дефинисану судбину трансформације у историјски културолошки артефакт, или пак у неинтерпретирану нову рударско-геолошку епизоду у којој се рециклирају вештачка брда. Гласине о судбини највећег рударског државно-корпоративног басена Србије још увек остају у мутној сфери транзиционе прерасподеле, а тешке историјске околности и ратови на тлу бивше Југославије нису заобишли негативу трансформацију гиганта као што је РТБ Бор.

Наш уметнички рад *ТРАНЗИЦИОНА ПРАВДА – Серија разгледница из Бора* има намеру да разокрије бруталне елементе транзиционе (не)правде и да успостави критички однос са судбином радника и савременог борског пејзажа. Фотографије које смо реализовали у јуну 2009. године повезали смо у колажни однос са цртежима анонимне антикапиталистичке групе *Zampa di Leone* у нову „пропагандну“ разгледницу.

Владан Јеремић и Рена Редле, дигитални колаж (са цртежима *Zampa di Leone*), 40x30 cm, 2009.
ТРАНЗИЦИОНА ПРАВДА – Серија разгледница из Бора.

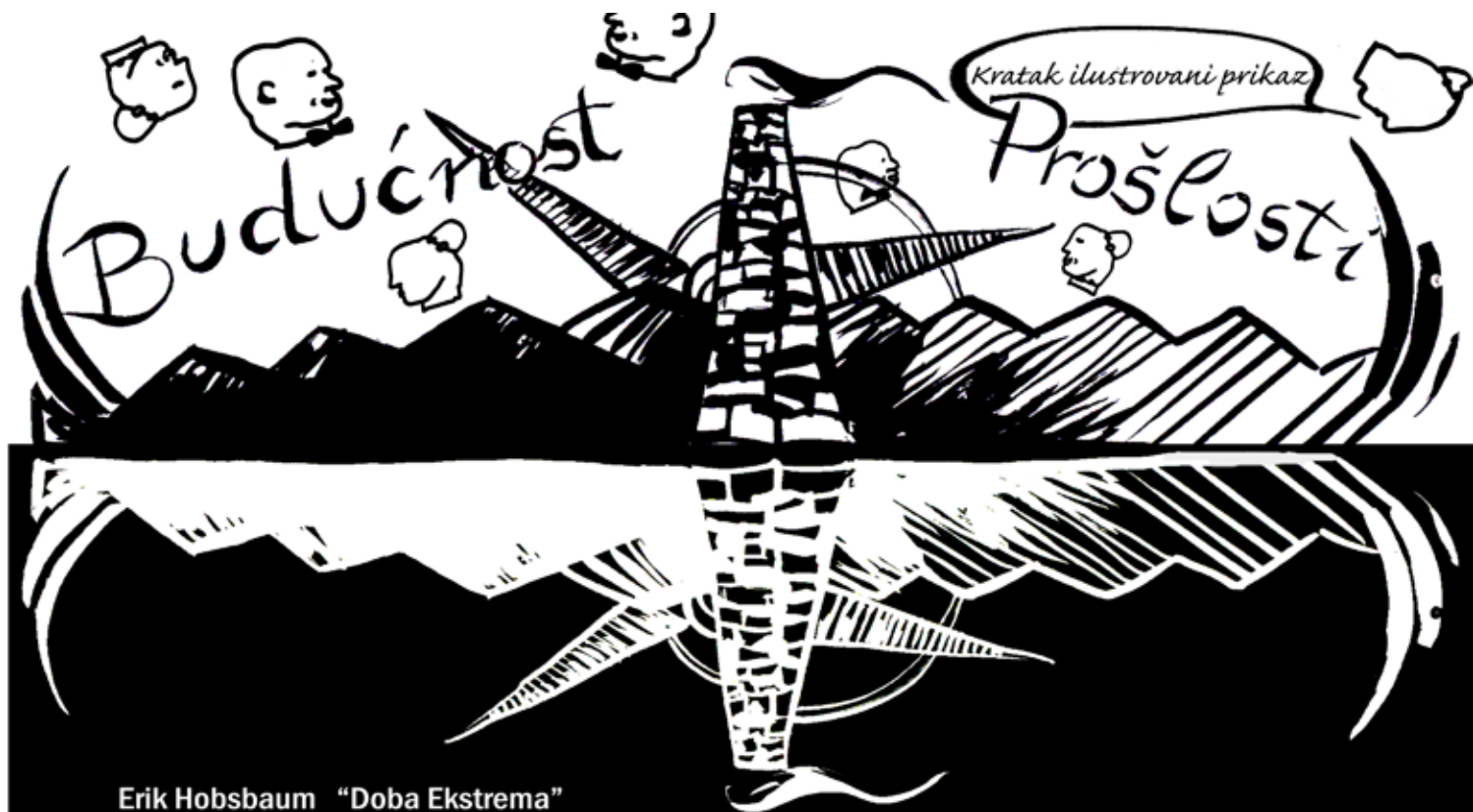
Рена Редле и Владан Јеремић раде од 2002. године на заједничким пројектима који се баве савременом уметношћу и социјалним активизмом.

Рена Редле је рођена у Немачкој, а живи и ради у Београду. Дипломирала је визуелну комуникацију на Kunsthohsule у Каселу у Немачкој 2002. године. Рена Редле критички анализира интер-социјалне и интер-културалне односе користећи видео, фотографију и текст. Владан Јеремић је уметник, активиста и оштри критичар система уметности и односа између културе и политике. Године 2004. магистрирао је уметности на Универзитету уметности у Београду, Србија (Југославија). Године 2001. дипломирао је на Факултету примењених уметности Универзитета уметности у Београду. Од 1996. до 1998. године је студирао историју уметности на Филозофском факултету у Београду.

Редле&Јеремић су објавили многе текстове који се односе на савремену уметност и политички активизам у разним стручним публикацијама и on-line издањима. Учествовали су на бројним конференцијама о уметности и активизму у Европи. Недавне самосталне изложбе имали су у Новом Саду, Београду, Паризу и Хамбургу.

ДАРИНКА ПОП-МИТИЋ
БУДУЋНОСТ ПРОШЛОСТИ

Erik Hobsbawm "Doba Ekstrema"

Kratki dvadeseti vek je prošao kroz kratkotrajno Zlatno doba na putu iz jedne u drugu epohu kriza, ka jednoj nepoznatoj i problematičnoj ali ne nužno i apokaliptičnoj budućnosti. U svakom slučaju, dok istoričari budu poželeti da opomenu metafizičke spekulatore „Kraja istorije", već će doći i budućnost. Jedina potpuno izvesna generalizacija o istoriji je ta, da će se ona nastaviti, dok je ljudske vrste.

— Đorđe Andrejević Kun "Motiv iz Bora"

“...Naravoučnije: Ne pokušavaj da pojedesh iznutricu
Mrtvog brata,
Izbljuvačeš mu se u otvoreni lešni trbuh.

Ne bih voleo da se ikad ta pouka zaboravi, pa se i
sećamo
Da su patnje i glad bacile i ta dva brata u bol
nerazumevanja.
Bilo kog ljudskog jezika, pa ovog koji sve unosi u sebe,

I nerazlikovanja nežno namirisanih tablica
majčinog Mleka od smrada samoodržajne
računice gena.
Ja znam i tren kad sluh prestaje da registruje
mljackanje mrtvog mišičja hladnim i mrtvim
zubima,
Kad vid prestane
Da razlikuje baraku mrtvačnice i mrtvozornika od
izmučenih
Životinja među krevetima od praznih dasaka.

Na dva sprata su bili, pretvoreni u sanduke za
ulegle rupe od ljudi
Bez dostojanstva, bez lepote, bez snage, bez
dobročinstva

I ostalih plemenitih i opipljivih reči.
Bilo kog ljudskog jezika, pa ovog koji sve unosi u sebe,
I sve pamti.
A pamćenje oduvek čini čovekovu svetlost.

U njoj se
senci
I dalje čitaju pesme."

Oskar Davičo
"Na godišnjicu jednog susreta
sa žutim septembrom"

**MARC SCHNEIDER / Carl Marc S / MAPKO
KPOJAЧ (Mark Šnajder)**

Рођен је 1968. у Хајделбергу, Немачка. Фотографијом се бави од 1990. године. Самоук је. Некадашњи је активан члан сквотерске сцене. Четири године фотографисао је све догађаје на источно-немачком броду – културном транспортеру MS Stubnitz – на којем живи и којим путује.

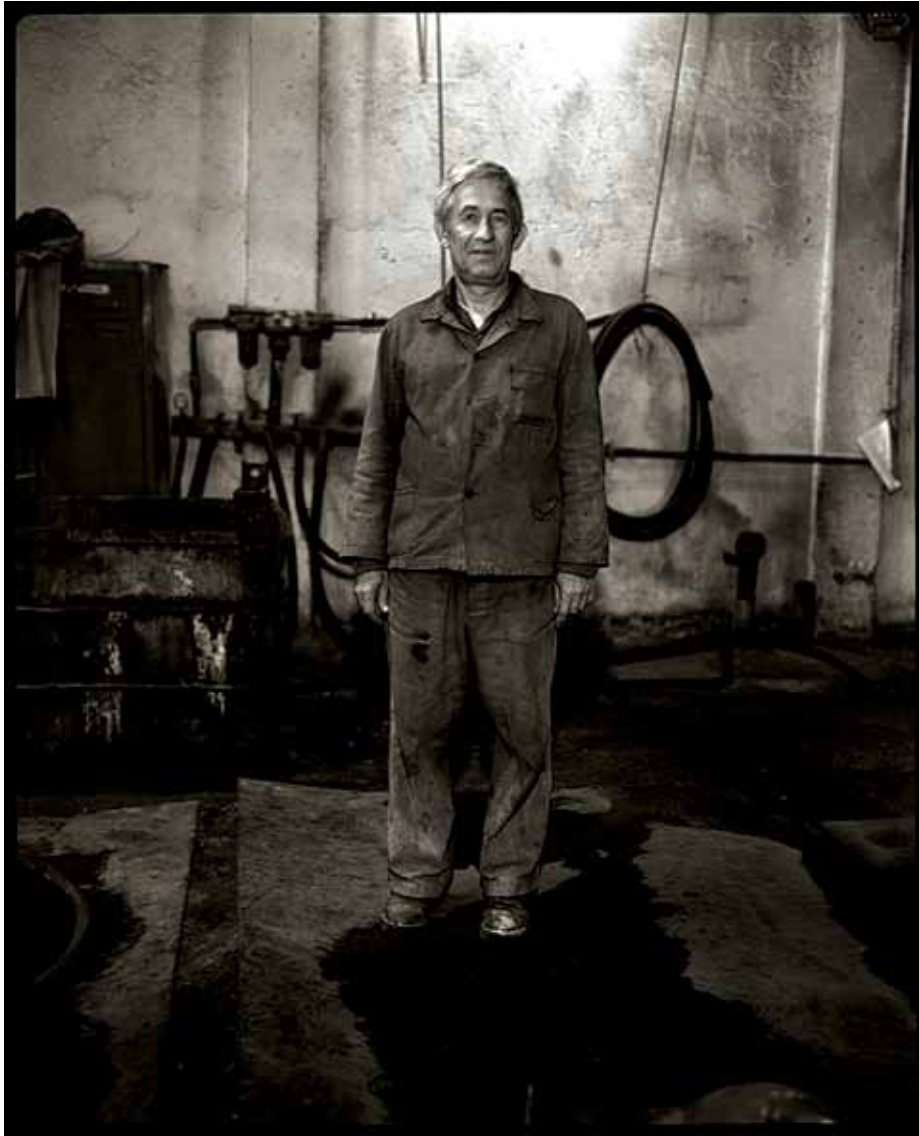
Крајем деведесетих почиње да сарађује са организацијама и групама које се баве уметношћу, са младима и људима искљученим из друштва, што наставља до данас. Од 2002. године живи на релацији Немачка- земље ех-Југославије, а најчешће у Београду.

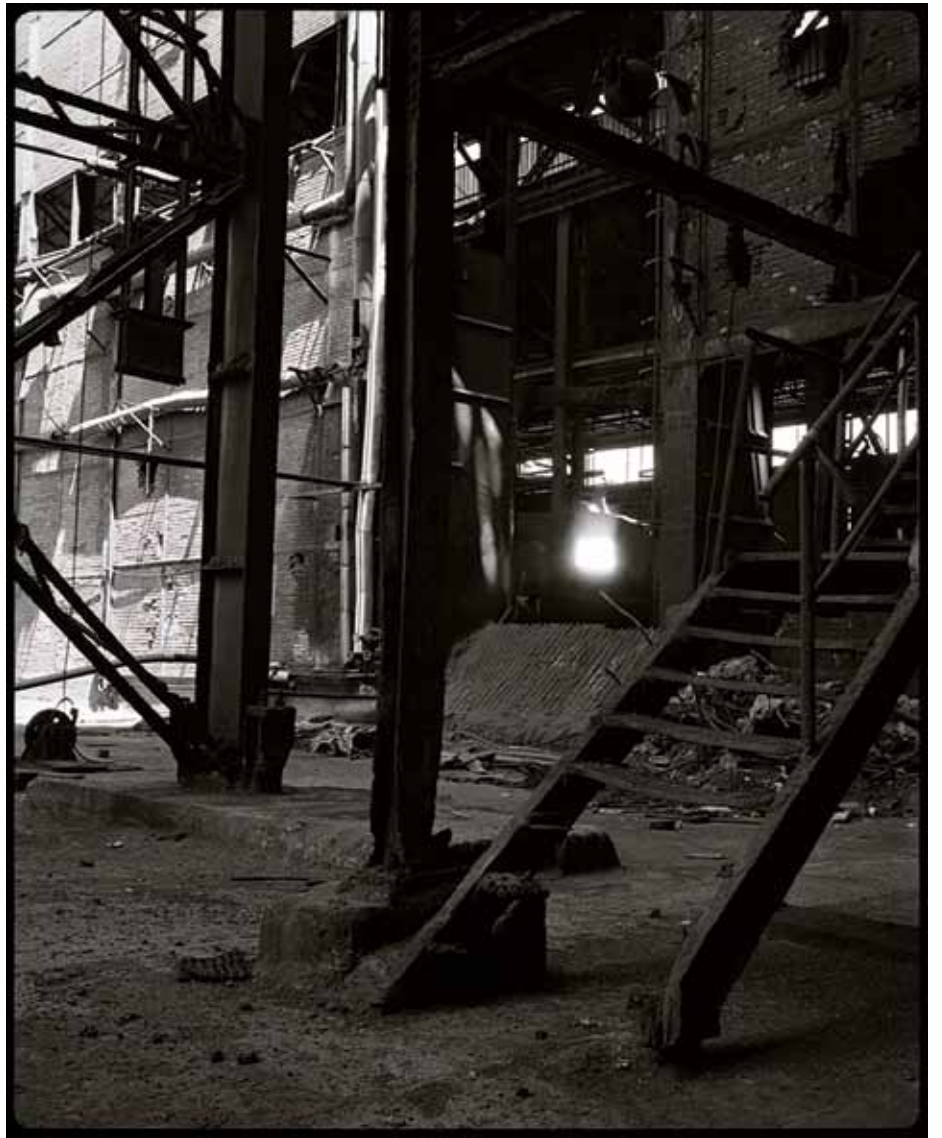
Од 2006. године је члан, менаџер, фотограф и возач завереничке групе Седмокрака, чији се чланови баве неслушљивом музиком и називају Клопка за Пионира. Излагао је у Европи, Јапану (Токио) и Србији. У последње време све више ради на комбиновању фотографије са другим медијима.

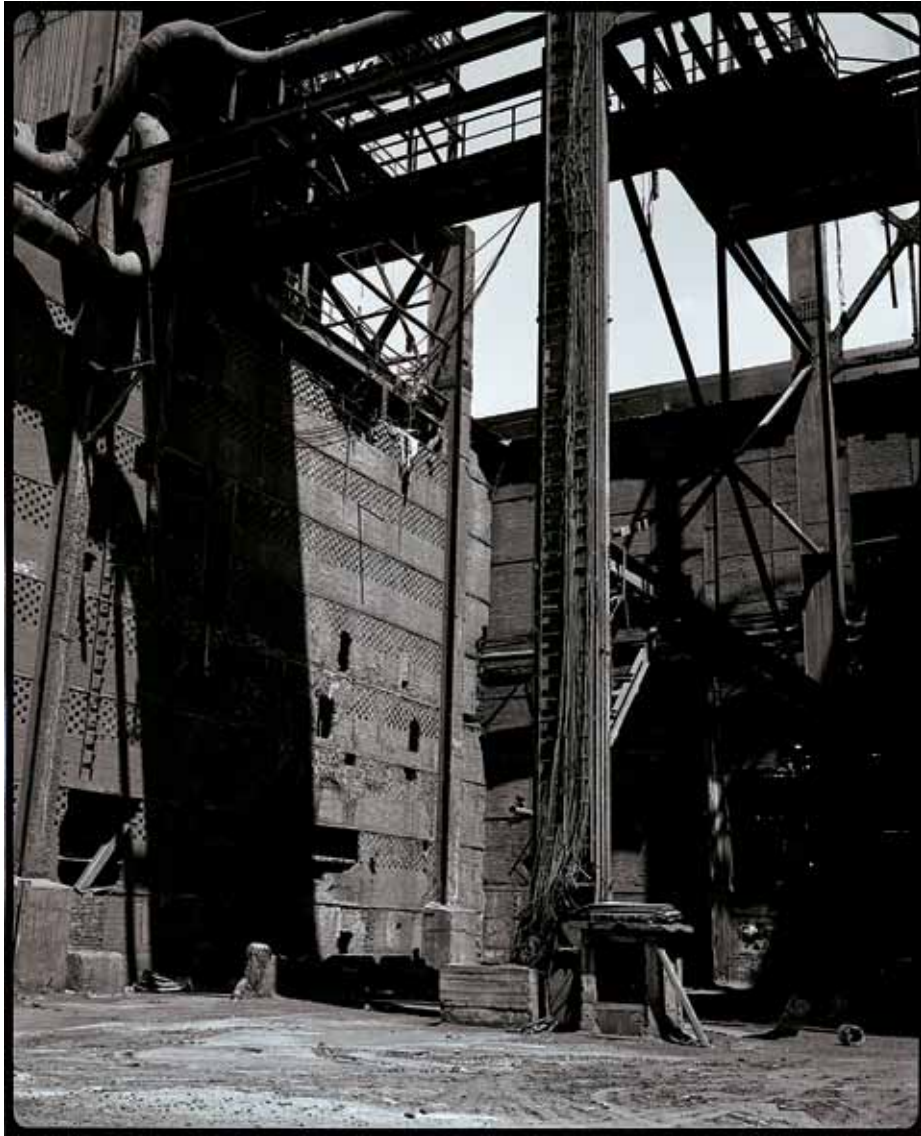

БОРЪЕ ОДАНОВИЋ

ТЕНДЕР

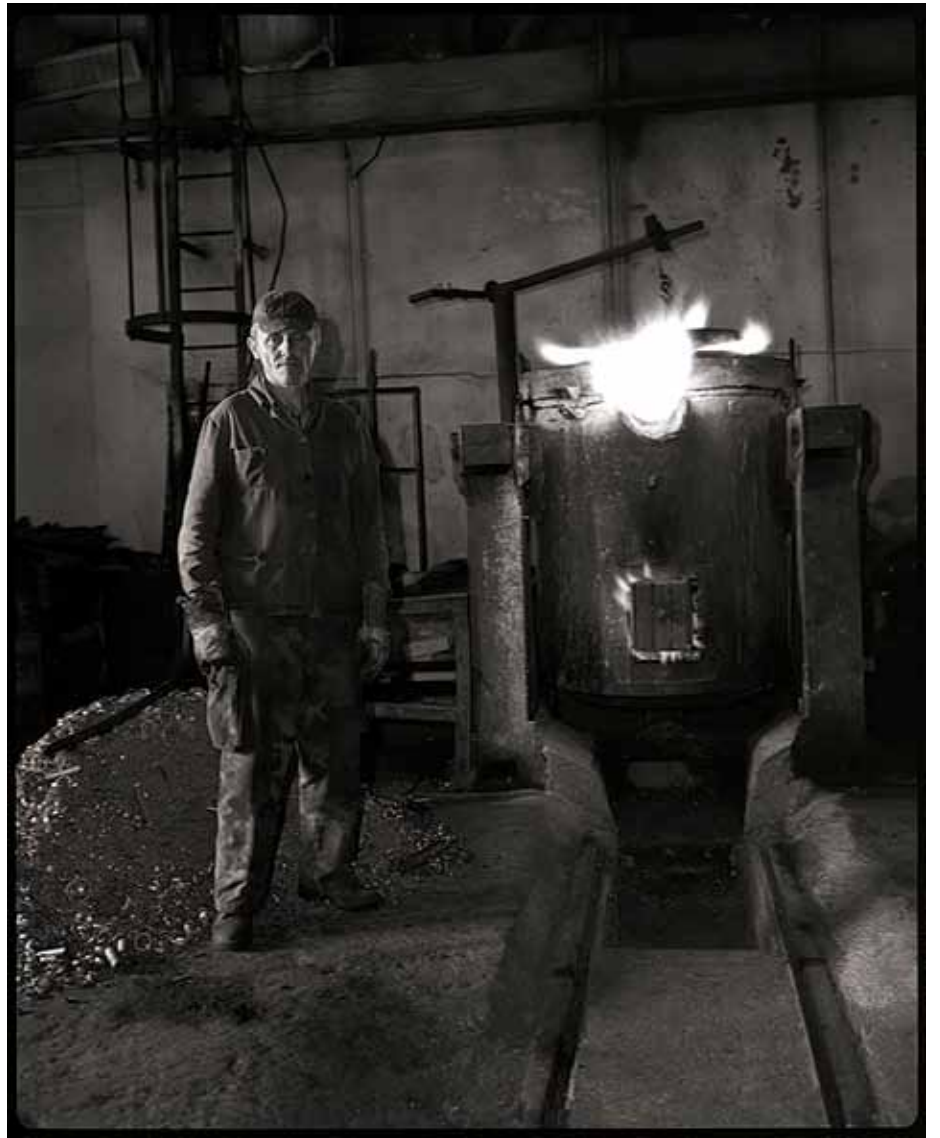

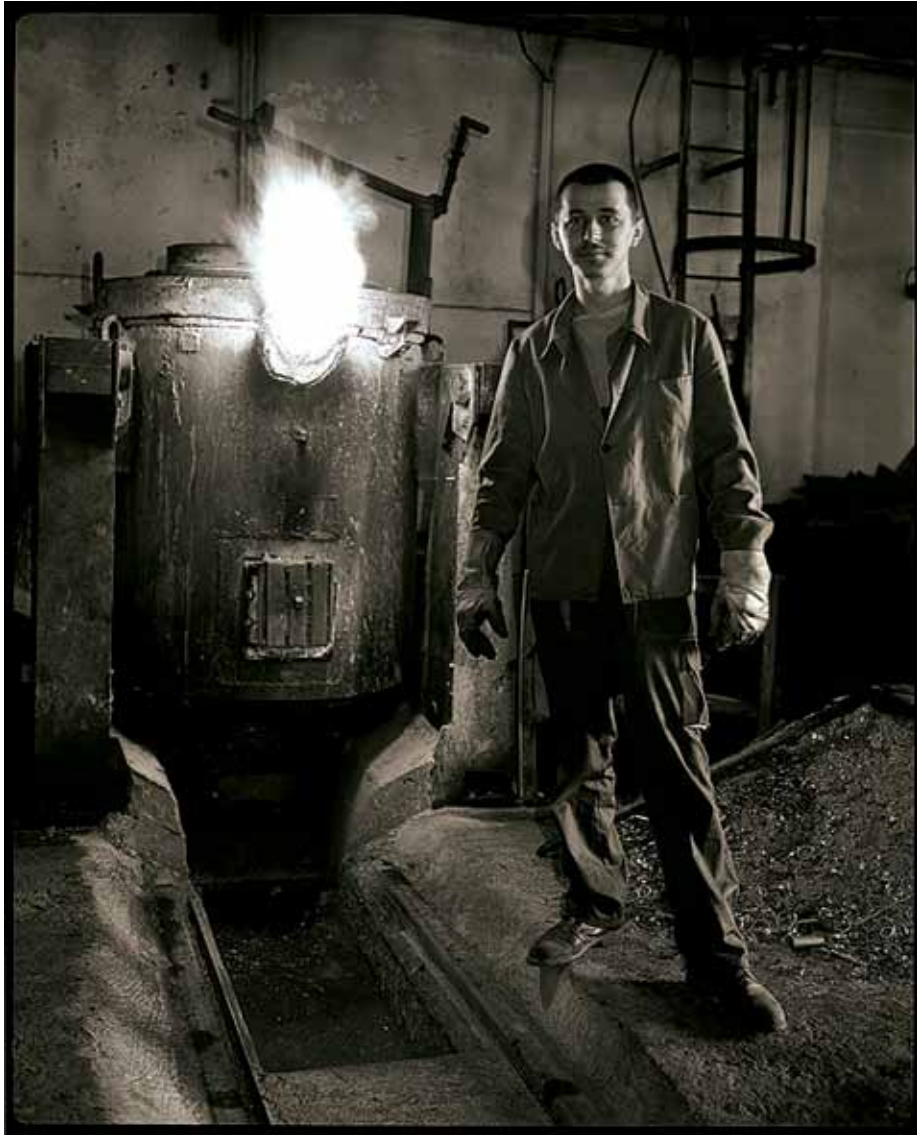

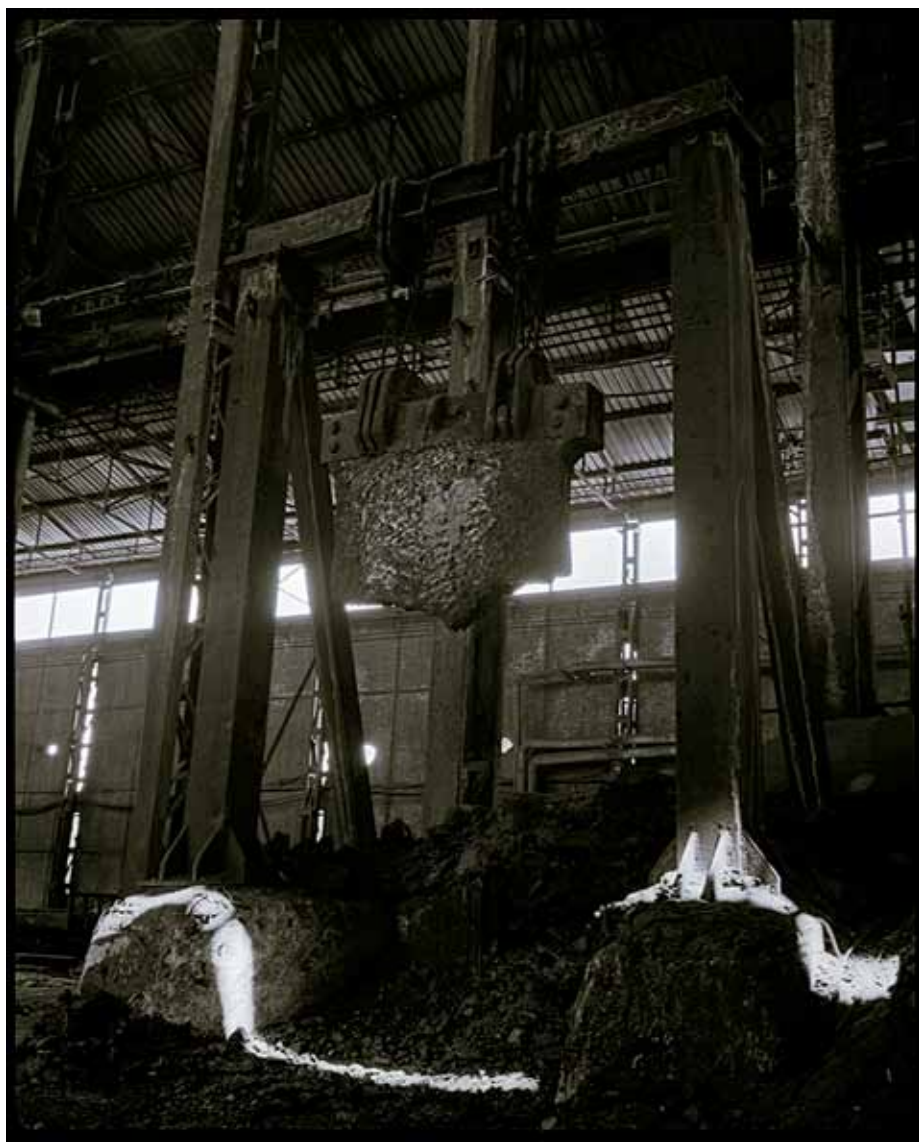

Мотивисан интересовањем за једно ново тумачење термина „тендер”, снимам колекцију фотографија у рударско-топионичарском басену БОР.

Постојање и фигурирање овог типа продајног оглашавања, одавно познатог у капиталистичком економском систему, сада се актуелизује како на нашој, тако и на економско-политичкој сцени свих источно европских земаља, добијајући нова и промењена значења у контексту промене друштвеног уређења.

Када је реч о месту радника у тендеру, њихов положај је неизвештан, као и место уметника који непрестано преиспитују и проблематизују сопствену улогу унутар институционалних моћи и структура.

Да бих сведочио о личној повезаности са друштвеном реалношћу, снимам портрете радника у амбијенту њиховог радног окружења. Користећи стратегију „двоструког погледа”, данас значајног термина у фотографији, настављам снимањем девастираних објеката - конструкција фабрике Бор-бакар. Управо веза са политичком економијом, етиком и естетиком ствара једну чврсту тематску нит која приближава ове две ситуације из фабричког круга.

Исказујући несумњиве емоције према субјектима, остајем на релацији хуманих фотографија које нису стваране ради тржишта, него из неоспорног саосећања, без сентименталности.

Екстеријери и ентеријери старе Борске фабрике, злокобне конструкције, посматрачу нуде уверљиву патину времена, распадања, не само гвожђа него и друштвеног уређења.

Постављени једни наспрам других, ови мотиви, хумани насупротив артифицијелним, нуде гледаоцу не само дво-димензионалну нарацију него и кретање кроз јукстапозиционирани лавиринт историјских референци.

Оба мотива су дигиталном штампом пренесена на алуминијумску подлогу, која је продукт фабрике и која на још један начин повезује и учвршћује ову позицију.

МИЛЕНА МАРКОВИЋ
СРЕБРНА ПРАШИНА

снимамо по читав дан и данас смо
купили пикадо
мој друг каже једном ме један
толико изнервирао да сам му звекно
пикадо у ногу
а после је тај уписао војну школу.
данас смо снимали доле јаму
где су пацови дебели ко прасићи
и рудари их хране кажу
кад се припитоме служе добро
кад беже пацови они знају
да је ђаво однео шалу
па беже и они
у руднику је главни цигански ђаво
он се зове чохано
а у ходницима рудника су муриње
то су духови са лампама на главама
приђеш му а тамо нема човек
само одело рударско
доле не силазе жене
има слика како жену јебе магарац
није лако али те порно звезде зараде
како овај не може да сања
један ми дао шал па му било криво
што не мирише лепо
има кафана рударска ноћ
и има кафана шоферски сан

има рибљи ресторан са девојчицама
има једна испрошена прошле недеље
ментално заостала
од дванаест годинаца
иде у немачку
природа је потуљена мека
отровне воде испаравају
у плућима се лепа од сребрне прашине
а у кафанама није весело
па седим код куће и играм пикадо
ударам зид а напољу
црн снег
псовао нас стари рудар што га зову
Марадона
упишо се
рекао је да ће да нас пребије
па да нас прејебе
келнерица га избадила
рекла нам да ради ту поподне
а ујутру у пољу
не може пуно да прича са нама
ту јој је свекар
који леже са њом
муж ради у алжиру
деца порасла
отишла

а певачице
нема нигде
била је једна прича се
сви су је волели
дошао једном вереник по њу
видео је један
у добрим колима
видео је други
како гура колица са близанцима горе у граду
видео је трећи
како ради на телевизији
не зна тачно где је видео
видео је четврти
како држи трафику има чак три
раднице
а пљескавице
ко тепсија
али ја све мислим да није тако
завршила
мислим да хода серпентином
и пева:
„на ускрс сам се родила нано
а сваки дан умирем
по мало
по мало.”

Црна кашика, Београд, 2007.

Милена Марковић је рођена 9. априла 1974. у Земуну. Дипломирала је на Факултету драмских уметности у Београду, Одсек драматургија, са драмом *Павиљони, или куда идем, одакле долазим и шта има за вечеру* 1998. године. Децембра 2001. добила је специјалну награду за драму *Павиљони* у бечком театру *m.b.h.* У априлу 2001. године, у Београду, премијерно је изведена представа, у Југословенском драмском позоришту, у режији Алисе Стојановић. Збирку песама *Пас који је појо сунце* издаје јој Флавио Ригонат у априлу 2001. године у Београду. Збирка је имала три издања. Са драмом *Бог нас погледао – Шине* учествовала је у летњој резиденцији Royal Court Theatre у Лондону, јул - август 2002. године. *Шине* су имале премијеру у Београду у новембру исте године, у Југословенском драмском позоришту, у режији Слободана Унковског. У Стокхолму је у новембру 2002. учествовала са збирком песама у јавном читању у Royal dramatic theatre. У октобру 2003. изашла јој је друга збирка песама под називом *Истина има терање*. У јуну 2004. драма *Шине* учествује на фестивалу Стеријино позорје у Новом Саду, режија Рафал Сабара. Добија специјалну награду за текст. Драма *Шине* је објављена у немачком позоришном часопису THEATER HEUTE. У септембру 2004. учествовала је у размени нордијских и балканских земаља у пројекту SWITCH - читање поезије у Стокхолму и Гетеборгу. Током децембра 2004. и јануара 2005. писала је сценарио и учествовала у снимању документарног филма *РУДАРСКА ОПЕРА* у граду Бору, у режији Олега Новковића. У октобру 2005. добила је награду за драмско стваралаштво „Борислав Михајловић Михиз” поводом драме *Брод за лутке*. У октобру 2006. изашла јој је књига три драме *Шине, Бели, бели свет* и *Брод за лутке* на француском језику, издавач Dominique Dolmieu. У јуну 2006. изведена је драма *Брод за лутке* у режији Слободана Унковског, Југословенско драмско позориште. У јуну 2007. добија Стеријину награду за најбољи текст (*Наход Симеон*). Представа добија скоро све награде на Стеријином позорју. По сценарију Милене Марковић снимљен је филм *СУТРА УЈУТРО* у режији Олега Новковића, продукција Zillion Film, Београд. Добија награде за сценарио у Александрији, Минску и Врњачкој Бањи. У септембру 2007. године изашла је књига песама *Црна кашика*, ЛОМ, Београд. У новембру 2007. добија награду „Милош Црњански“ за књигу *Три Дrame*. У октобру 2008. премијерно је изведена драма *Шума блиста* у позоришту Атеље 212 у Београду, у режији Томи Јанезица. Добила је награду „Тодор Манојловић” у фебруару 2009. године. У јуну 2009. године добија Стеријину награду за најбољи текст (*Брод за лутке*, Српско Народно Позориште). У октобру 2009. године изашла јој је четврта књига песама *Птичје око на тараби*, ЛОМ, Београд. У октобру 2009. године изашла јој је књига драма *Шума блиста*, Народна Библиотека Зрењанин. Очекују се гостовања представа *Брод за лутке* у Висбадену и представе *Шума блиста* у Бечу. Очекује се и извођење представе *Брод за лутке* у Нанту. Добитница је награде за поезију „Биљана Јовановић” поводом књиге песама *Птичје око на тараби*, март 2010...

СВЕБОР МИЦИЋ
ВИКЕНД У ПОТОПЉЕНОМ СВЕТУ

Стари је труизам да је катастрофа катастрофа само када се очекује. Оног момента када се деси, и уколико смо ми и даље део новог пејзажа, оно што смо некада с страхом ишчекивали постаје део свакодневице, односно нова нормалност.

Тако нас недавна серија рекламних фотографија за модну компанију „Дизел” позива да се спремимо за глобално отопљавање користећи представе пресликане из култног романа Џ. Џ. Баларда *Потопљени свет*: Ајфелов торањ зарастао у тропске лијане, дречаве егзотичне птице у Лондону, потпољени велегради...

Оно што је код Баларда била ужасавајућа слика дистопијске будућности еколошке катастрофе, на овим рекламним паноима постаје нешто сасвим очекивано и нормално, односно догађај за који се ваља пригодно обући.

Наравно да је раскорак чак и већи него што нам се на први поглед чини. Наиме, Балардов роман је само на први поглед вулгарно упозорење о опасностима неконтролисаног напретка.

Потопљени свет (у енглеском изворнику *Drowned World* дакле *Свет који се удавио*) је прича смештена у радикално измењени Лондон, односно, на место где је некада био град, а које је сада препознатљиво само по врховима највиших грађевина, новим острвима, и прекривено подивљалом и мутираном флором и фауном. Остаци града се налазе под водом. Протагонисти романа су научници који су добили задатак да мапирају ову нову реалност, али се током тог процеса суочавају не само са измењеним и негостољубивим крајоликом, већ и са сопственом регресијом ка примитивним атавизмима, која прати повлачење света из модерности у древну преисторију.

Дакле, Балардова поплава која је преплавила свет има своје корене само у природи, која за њега и није ништа друго до серија катастрофа, а нипошто у неком одлучном људском деловању. Штавише, можемо рећи да би кључна реч онога што се дешава у Балардовом роману могла бити пре рецесија (у свом изворном значењу повлачења – у овом случају повлачења копна пред морем и културе пред атавизмом) а не историја која напредује (додуше својом лошом страном). Историја је и сама жртва ове рецесије. Она се појављује као склеротични старац који полако нестаје на наше очи. И ту је права беда: свако историјско деловање нестаје. Сваки историјски објекат функционише само утолико уколико нам означава један одређени свет. Када тог света нема и сам тај објекат је ништа.

Ова истина данас опседа и савремену уметничку продукцију.

Градови попут Бора, полигони за индустрије које више не постоје, од Детроита до Сибира, данас служе само као објекти уметничких дела. Док су ова места изгубила своју улогу у ланцу економске репродукције, истовремена су стекла и улогу места потврђивања новонастале, донедавно катастрофичне, стварности.

Ово је породило цео низ документаристичких радова, најчешће фотографских или филмских, насталих током студијских боравака или пропутовања кроз ова места, односно на истраживачим путовањима. Какве су онда разгледнице које нам доносе уметници из потпољеног света? Какву нам слику сликају радови настали на местима где је историја продужила даље?

Готово без изузетка, а Бор то свакако није, то су призори урбаног пропадања. Пост-апокалиптични пејзажи који потсећају на оне из рецентне холивудске продукције, напуштене модернистичке зграде, канцеларије пуне трагова некадашњег људског присуства, одбачена тешка машинерија и пејзажи где се људско присуство назире само у траговима сведоче о катастрофи.

Темељнији путописци нам чак понуде и решење, уколико се већ питамо о природи те катастрофе: историја. Готово да можемо да замислимо Клеовог *Angelus novus*-а како шири своја крила над Бором, и не само ту, док га ветар с почетка времена неумољиво носи напред.

Дакле историја као кривац. Било историја која напредује лошом страном или историја која је ухваћена у раскораку, транзицији, и не може више ни назад ни напред.

Међутим, шта ако је у питању потпуно обрнути процес? Можда места попут Бора не пате од вишка историје, већ се налазе ухваћена на путу њеног повлачења?

Можда попут Балардовог романа присуствујемо рецесији историјског времена које са собом односи и наш свет остављајући његове артефакте, односно артефакте модерности, насукане попут објеката који ништа више не значе. Самим тим сваки документаристички поступак је осуђен на неуспех, пошто је немогуће документовати објекте који су лишени историје. Тако било који запис чији је циљ да нам представи ствари какве оне заиста јесу, било натуралистичким било социјално-реалистичким средствима, већ сада нас оставља на цедилу и завршава или као реклама за егзотичну дестинацију, нешто попут викенда у Чернобилу, или као нечујно упозорење будућности која је све даље.

Једино решење је храбро кренути у реколонизацију историје. Ићи за њеним повлачењем и скупљати предмете који остају иза, попут шкољки. Тако, на пример, Борова надреалистичка фотографија или графике Ђорђа Андрејивића Куна са повлачењем историје могу добити нова значења и суочити нас са новим варваризмима.

ЕВО ПРОЈЕКТА КОЈИ СМО ЗАЈЕДНО СМИШЉАЛИ; ПРИВЕДЕН ЈЕ, ЗА САДА, КРАЈУ. ДА ЛИ СМО СЕ РАЗУМЕЛИ У СВАКОМ ПОГЛЕДУ?

Шта да ти кажем... само одлажење/долажење којекуда по свету и нуђење ових или оних идеја, активности, да не кажем рецепата за рад и размишљање може у неком погледу да буде проблематично. Што се мене тиче, а и мојих иницијатива, ето, имао сам срећу да не одрастам само у БГ-у а и мој основни тренинг (геолог/палеонтолог) ме је увек „изгонио” на терен, па то непрекидно путовање, гледање, бележење и дебате, имају неког неминовног смисла ако не и нужде. Иначе, исте проблеме које човек налази у Бору или Калуђерици, наћи ће и у центру Београда, мада можда нису тако „занимљиви” или препознатљиви. А свакако нису подједнако препознатљиви ономе ко живи са њима и ономе ко их угледа по први пут. У томе и јесте важност културне и уметничке размене ове врсте. Сваки дошљак ће видети место на неки нови начин а уметницима је то и посао – да гледају или виде ствари другачије него што је то уобичајено.

Румунски уметник Матее Беженару је, на бијеналу у Тирани, направио врло једноставан рад - јавну чесму. То би можда било врло необично да међу његовим домаћинима није владало уверење да је у Тирани немогуће направити јавну чесму. А можда је његова интервенција сасвим површна, можда заиста постоје суштински и дошљаку не-лако-схватљиви разлози зашто те чесме нема на том месту? Уметничка интервенција је увек и сукоб два начина мишљења о стању нашег света, а без таквог сучељавања та два мишљења скоро да и не постоје.

ИМА ЛИ НЕКОГ ДОДАТНОГ СМИСЛА ИЗМЕЂУ ОВДЕ НАПИСАНИХ РЕДОВА И ОДШТАМПЕНИХ ФОТОГРАФИЈА?

Не знам, нисам много загледао, више сам прелистао ово издање, као нови читалац. Мени су фотографије откриле доста тога, нисам баш имао прилике да залазим по погонима и канцеларијама РТБ-а Бор. А откада редовно долазим овде, дакле од 2001. године, имам једну фасцинацију, реал-утопијску, у вези ултра-модерности борског градског простора и укупног урбаног пејсажа. Потпуно сам, већ годинама, опчињен модерношћу тог града. И, вероватно нисам једини. Не знам да ли на ту модерност да гледам као на раритет, неповратно прошлу друштвену и историјску позицију коју треба некако конзервирати и тиме се и опростити са њеним непремеривим потенцијалима, или га и данас схватати као потенцијал, као живи агенс културно-политичког притиска на становнике или дошљаке? Некада наговарам људе да посете Бор само да би видели како може да изгледа идеални град. Наравно, ни себи ни њима не говорим много о исходишту и цени те урбанистичке идеалности. Тим пре ме интересују коментари и рефлексije који су овде сабрани; давне графике постају нови графити/мурали, поново заузета места фабричких и градских фотографа који налазе људе закопане у просторима и просторијама предимензионираним за данашње поимање радног места или канцеларије, транзицијске приказе уцртане у равнодушне, наводно „пост-индустријске” хоризонте. Они можда склањају ону ресторанску завесу (коју као да смо и француски фотограф и ја искористили да дамо мистериозни тон нашим фотографијама), са разгледаних простора и разматраних чињеница. Дакле, уметници као да долазе у нешто што се, као и толика друга нагло насељавана па расељавана рударска насеља може назвати - ghost city. Ако је то и само површан утисак, подједнако је важан, јер оно како нас други виде саставни је део нашег постојања, размислимо дакле шта смо то наизглед сахранили, а очигледно нам не да мира. Индустријализацију, модерни пројекат, какво-такво самоуправљање? Постао сам личан, можда зато што од недавно имам три локације за обилазак на борском гробљу, али, путовати се ни не може другачије до - лично...

А ДА, ИПАК, ТИ ДАШ СЕБИ СЛОБОДУ И ПРОКОМЕНТАРИШЕШ РАДОВЕ И САМ КОНТЕКСТ БОРА И ПУБЛИКАЦИЈЕ...

Па кажем ти, што се радова тиче, нисам их много загледао. Има добрих фотографија, уметници су приметили и анализирали те контрасте урбаног и запушеног; урбаног са запушеним, мишљеног са забрављеним, „безличног” урбанистичког диктата и у њему затечене свакодневице са пасивизираним или пауперизираним људским наративима. Али више ме и сада занима, питам се, откуд се то све десило, откуд сви ти уметници у Бору?! Они, тако окупљени у ad hoc резиденци пројекту, формацијски представљају неку врсту „незавичајног одељења” у извидници-претходници. Сад је још само потребно одговорити на питање: претходници кога, или чега? Егзотичних туристичких похода на остатке индустријског друштва? Slumminga-a (праксе привременог боравка средњекласних интелектуалаца у осиромашеним радничким или имигрантским заједницама, да би се након тога осећали боље у својим, не толико сиромашним)? Мислим да су сва та питања отворена, али не и најважнија у овој прилици. Сви пролазници, дошљаци, посетиоци неког места заиста наилазе на сплет проблематике којој, могуће, нису ни дорасли. Али уметници имају времена, мотива, често и каквих-таквих средстава да се тим проблематикама, утисцима и коментарима позабаве. Због тога је њихов подухват и занимљивији.

У ДУХУ КОЈИ МОЖЕМО ДА ПРЕПОЗНАМО И ОЧЕКУЈЕМО ОД ДОСАДАШЊЕ САРАДЊЕ И ПРИЈАТЕЉСТВА, ИМА ЛИ ОСНОВА И ЗА ДАЉА ПЛАНИРАЊА ОВАКВИХ АКТИВНОСТИ?

Мислим да би овакав ad hoc резиденци, могао да се установи и као континуирана пракса у Бору. То је мотив и тема од ширег друштвеног значаја; Бор прича причу која није само борска. Ту је наравно колонија Бакар, и то је једна важна борска прича. Али ту је и једна друга непрекидна инспирација, принудни боравак Миклоша Раднотија у борском логору и руднику и настанак „Борске бележнице”. Каква тужна али неуништива инспирација! Заједно са све нестанком његове бронзане статуе са обале језера, која као да је доживела реплику потискивањем једне наше важне уметнице из јавног живота Бора; мислим на Јелену Милетић, чији рад-разгледница *Поздрав из Бора* има такође неки раднотијевски фон. Дакле, тај ad hoc резиденци, претпостављени борски специјалитет на арт-сцени региона, можда и Европе, био би прави и непрестани повратак фигуре Раднотија, песника, прогнанника, принудног радника, у борску и нашу реалност, не на језеро, где се излетнички нехајно односимо према природним и историјским наслеђима, већ у градску свакодневицу. Копати са дошљацима, некад рударима, данас фотографима, сликарима, писцима, за оним што можемо назвати „боризацијом Србије и региона”. Може да искочи из тог копа и нешто мрачно и нешто сјајно, али барем нас више неће опседати.

И још да додам, ово би био чак пети пројекат који смо у сарадњи са овдашњим организацијама (као што је Ресурс центар) или институцијама (Музеј рударства и металургије, Народна библиотека) реализовали са Боранима и у Бору. Неки од тако реализованих пројеката гостовали су и у Београду, другде по Србији. Ту комуникацију и истраживање смо започели са пројектима *Јавна Тајна*, *Слике транзиције*, а можда на најкомплекснији начин наставили са *Анкетом са борским радницима*. Сећам се тадашњих сумњи појединих испитаника, нису веровали да је проценат бакра у руди тек тако драстично пао, баш тада, пред приватизацију. Ако ни онда нисмо знали шта са тим „самородним” резултатом радничког мишљења, није лоше држати га на виделу, кад је већ ископан. Дакле, копати се мора и ови радови су резултат рада уметника у неколико спонтано формираних смена. Нека сад свако пробира међу њиховим нормама оне највредније комаде и састојке, и прави легуре заједничког мишљења, по своме.

SUMMARY

In the scope of the project *Mapping the Intercultural dialogue*, managed by The Ministry of Culture of The Republic of Serbia and REX cultural centre, the local department of The Public Library Bor participated with the project *Alternative Urbanization in Bor in the Eyes of the Other*. In the base of this project, there was a kind of need for acquiring the new and contemporary visual sources and materials not associated with the context of promotion, politics, constituting the hierarchy of the power, affirmative and decorative interventions ... so as for the initializing the intercultural dialogue about the public spaces and suppressed public interests, of which the very dialogue was accentuated as the most important. This initiative purposefully implicated the strategy and methodology referring to the epistemological and critical practice in the very town, and the participation of the artists who were supposed to reside and work in the town of Bor for the first time. The basic idea was that the project would enable the other's and the others' point of view, so that their images and interpretations would reveal to the local environment those segments of the town that for the very citizens had, above all, certain emotional, alternative orientation, mostly unrecognized, forgotten or too banal. The artists had to explore, for example, individual interventions in the public spaces, objectified emotional attitude toward public spaces and edifices, shortcuts and paths, constructions that had been made or that had vanished by chance.

A broad interpretation of the concept of mediated mapping of the intercultural dialogue or it's initializing led us to the metonymically and pragmatically used word BOROSANE – a kind of women's working shoes (made by Borovo from Vukovar), which would connect by association the name of the town and the gender-specific brand. This title is supposed to suggest the masking of the institutional participation in activating seemingly not mediated and necessary dialogue and the theoretical frames of promoting the intercultural dialogue through the institutions.

Freedom of expression, the choice of the method and the dialogue are the core characteristics of this publication, which would try to bring the text and the picture closer to the objects of their observation and investigation, so as to the every particular reader.

PARTICIPANTS IN THE PROJECT ALTERNATIVE URBANIZATION IN BOR IN THE EYES OF THE OTHER:

HERVÉ DEZ – French photographer. Since 1992, he has been engaged in creating photo-essays concerning the effects of social, political and economic transition in the countries of Eastern Europe, so as the identity of marginalized spaces and the modes of life of the young adults in the period of their active socialization. His photos have been published in several French, Belgian, and Swiss magazines, and his prints have been exposed on many individual and collective exhibitions in several European countries (France, Albania, Moldavia, Ukraine, Slovenia, Serbia) in which he had worked. Some of his important exhibitions are: *Bor-Transition* (European House of Photography, Paris); *Resolution 1244* (City of Sciences and Industry, Paris); *Bitter Transition* (Mediateque in Arceuil, France); *Paper Machine* (Gallery Kamchatka, Paris); *Our Dear Neighbors* (Mladenovac, Serbia); *Dead Season* (Genève, Switzerland). In this publication his essay *Bor – Melancholy of Happiness* can be seen.

MILADIN COLAKOVIC – Serbian photographer and the professor at the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade. He has been engaged in realizing many works in various visual genres - videos, photography, TV series, and movies. His most prominent works are the movies *Say Why Have You Left Me*, *Normal People*, *Tomorrow Morning* and the documentary *Miner's Opera*, all directed by Oleg Novkovic, so as the movies *Black Horses* and *Pale Moon*, directed by Ljubisa Samardzic and the TV series *The Foxes*, directed by Gorcin Stojanovic. The prints in this publication represent his panoramic photos of Bor.

MARK NOZEMAN – a documentary photographer from Netherlands. He graduated in 1998 (Cum Laude Bachelor) at St. Joost Academy of Arts, Breda, Netherlands. His works have been published in Dutch papers and magazines or exposed on international photo-exhibitions, e. g. on Noorderlicht photofestival. He prefers working on long term projects concerning post conflict or in some way marginalized and isolated regions in Europe. Commenting his own work, he says that his interest in Bor corresponds to his need to document the everyday reality of Serbian society, otherwise rarely represented in media. He concentrates his attention on the young people and on the mode in which, in their case, the identity and the homeland are connected. He would like his photos to be a kind of comment on everyday reality of Bor from the visitor's point of view, but, also, a kind of homage to the miners.

RENA REDLE has been born and educated in Germany, but lives and works in Belgrade, Serbia. She is interested in critical analyses of intercultural and inter-social relationships, using various media – text, photo and video. Since 2002, she has been working together with **VLADAN JEREMIC**, who is not just an artist, but also a critic of the art systems and the relation between art and politics. They are both prominent social activists, participants of many art and activism conferences in all of Europe.

They have recently exposed their works in Belgrade, Novi Sad, Paris, Hamburg. For the purpose of the project *Alternative Urbanisation in Bor in the Eyes of the Other* they have made a series of postcards titled *Transitional Justice*, which is, actually, digital collage of photos made in Bor and the Zampa Leone's designs.

DARINKA POP-MITIC – Serbian artist, lives and works in Belgrade. For the purpose of the project *Alternative Urbanisation in Bor* ... she made a mural on a wall of an old house in the old town's centre, using Djordje Andrejevic Kun's graphics as her inspiration. To this publication she has contributed with the work, a kind of comics, *The Future of the Past*.

MARC SCHNEIDER, also known as Marko Krojac (Marck the Tailor), Carl Marc S, is a self-taught artist, born in Germany. He lived on the Motor-ship *Stubnitz*, and now lives sometimes in Germany, sometimes somewhere in ex-Yu, but mostly in Belgrade. His interest in photography dates from 1990. Recently, he has got interested in combining photography with others media. He permanently collaborates with various organizations and groups of artists, the young, marginalized people, and so on. He exhibited in Japan, Serbia, and other European countries.

DJORDJE ODANOVIC – serbian photographer and professor at The Academy of Arts in Novi Sad and The Academy of Fine Arts in Belgrade. His contribution to this publication – *Tender* – is a collection of photos shot in the Copper Mining and Smelting Complex Bor. His photographs explore the bleak reality of the lives of the workers of Bor and the uncertain and unpromising future they face during the transition to capitalism. By using the “double view” technique now popular in photography, he gives us a series of the workers' portraits alongside “portraits” of the decaying and dilapidated complex, thus achieving a high level of empathy without veering into sentimentality. The ominous interior and exterior shots of the old, ruined buildings and equipment symbolize a decaying social system. By juxtaposing the human and the manmade the author gives the viewer not only a two-dimensional narrative but a complex labyrinth of historical references. The fact that the digital images are printed on aluminum brings us another step closer to the bare metal reality of life in Bor.

SVEBOR MIDZIC – lives and works in Belgrade, Serbia. His short essay *Weekend in the Drowned World* is an interpretation of the position of Bor as former center of an industry that doesn't exist and can't exist anymore. Towns like Bor, all over the world, loosing their role in the chain of economic reproduction, have become the objects of artistic interventions and motives in the movies, documentaries, photos, and so on. Moreover, they have become the points that confirm that today's reality is what recently has been seen as the catastrophe, which further suggests that what was once conceived as the progress is actually a kind of regression of the time and the history. Inspired by Ballard's novel *Drowned World*, Midzic ask about the function and the significance of the artefacts left behind during the recession of the history, history that should be re-colonized so that new meanings could be revealed.

MILENA MARKOVIC – Serbian play writer, script writer and poet. Her plays *Pavilions, or where I am going to, where I am coming from and what's for dinner, God had mercy on us - the Tracks; The Orphan Simeon; The Wood Glitters; The Ship for Dolls; White, white world* won many prestigious national and international awards and has been or are to be on the repertoire of the theatres in Belgrade, but also in Poland, Germany, Austria, London ... She wrote the scripts for Oleg Novkovic's movies *Miner's Opera* and *Tomorrow morning*, the latter of which brought her awards on festivals in Alexandria, Minsk and Soko Banja. She has also published four books of poetry: *The Dog which has Eaten the Sun, The Thruth is in the Heat, The Black Spoon* and *The Bird's Eye on the Fence*. His contribution to this publication is a poem from *The Black Spoon*.

NEBOJSA MILIKIC – programme coordinator in REX cultural centre. In the interview he has given for this publication, he, as a partner and accomplice, comments the very project *Alternative Urbanisation in Bor...* and its effects and further applicability, so as the status, or the mission, of culture and artists in Bor.

VIOLETA STOJMEOVIC

САДРЖАЈ

5.....	Драган Стојменовић, Протеза за синхронизацију
9.....	Ерве Де, Бор - Меланхолија среће
31.....	Миладин Чолаковић, Бор
43.....	Марк Ноземан
67.....	Рена Редле и Владан Јеремић, Транзициона правда
73.....	Даринка Поп-Митић, Будућност прошлости
79.....	Марко Кројач
85.....	Ђорђе Одановић, Тендер
97.....	Милена Марковић, Сребрна прашина
103.....	Свебор Миџић, Викенд у потопљеном свету
107.....	Небојша Миликић, Интервју
111.....	Violeta Stojmenović, Summary

БОРОСАНЕ

Алтернативна урбанизација у Бору очима других
БЕЛЕЖНИЦА
специјално издање бр. 2

Народна библиотека Бор
Моше Пијаде 19
19210 Бор

Уредништво Бележнице
Тел. 030 458 120, e-mail: nbbor@nadlanu.com, <http://biblioteka-bor.org.rs/>

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

77.04(497.11)"200"(084.12)
7.071.1(4)"19/20":929

БОРОСАНЕ : алтернативна урбанизација у
Бору у очима других / [уредник Драган
Стојменовић]. - Бор : Народна библиотека,
2010 (Бор : Графомед). - 118 стр. : фотогр. ;
20 ст. - (Бележница. Специјално издање, ISSN 1820-8355 ;
#бр. #2)

"У оквиру пројекта 'Мапирања
интеркултуралног дијалога' Министарства
Републике Србије и Културног центра Rex
..."-> стр. 6. - Тираж 300. - Стр. 5-7:
Протеза за синхронизацију / Драган Стојменовић. -
Summary.

ISBN 978-86-84061-14-2
1. Стојменовић, Драган [уредник] [аутор
додатног текста]
а) Фотографи - Европа - Биографије
COBISS.SR-ID 175358988

